

HEDEF YÖNELİMLERİ VE ALGILANAN MOTİVASYONEL İKLİM ARASINDAKİ İLİŞKİ (Liseli Erkek Voleybolcular Üzerine Bir Çalışma)

Turhan TOROS, Ziya KORUÇ

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, liseli erkek voleybolcularda hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmaya 18 okul takımında yer alan, toplam 156 erkek liseli voleybolcu katılmıştır (yaş ortalaması 16.33 ± 0.75 yıldır). Voleybolcuların hedef yönelimleri, "Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği-SGEYÖ" ile, algılanan motivasyonel iklimleri ise, "Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği-SAMIÖ" ile ölçülmüştür. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve pearson korelasyon istatistik tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular liseli voleybolcuların görev yönelimi ortalamalarının, ustalık iklimi ortalamalarından daha yüksek olduğunu, ego yönelimi ortalamalarının ise performans iklimi ortalamalarından daha düşük olduğunu göstermektedir. Toplam puanlar değerlendirildiğinde ise, ustalık ikliminin, görev yöneliminden ve performans ikliminin, ego yöneliminden daha yüksek olduğu görülmektedir. Hedef yönelimi ve motivasyonel iklim arasındaki ilişkilerde, görev yönelimi ve ustalık iklimi arasında ($r = 0.236$; $p < 0.003$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ego yönelimi ile ustalık ve performans iklimleri arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$). Sonuç olarak, liseli erkek voleybolcuların görev yönelimleri arttıkça ustalık iklimlerinin de artmakta olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Hedef yönelimleri, Görev yönelimli hedefler, Ego yönelimli hedefler, Algılanan motivasyonel iklim, Ustalık iklimi, Performans iklimi.

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOAL ORIENTATION AND PERCEIVED MOTIVATIONAL CLIMATE AMONG HIGH SCHOOL VOLLEYBALL PLAYERS IN TURKEY

ABSTRACT

The aim of the study was to explore the relationships between goal orientation and perceived motivation climate among high school male volleyball players. A total of 156 high school male volleyball players ($\bar{X}= 16.33\pm 0.75$) participated in this study. The Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (TEOSQ) and The Perceived Motivation Climate Questionnaire (PMCSQ) were used in the study. Descriptive statistics and Pearson correlation coefficient were conducted as statistical analyses. Positive significant relationships were found between the task orientation and the mastery climate factors ($r= 0.236$; $p<0.003$). In conclusion, as the high school volleyball players task orientation increases the mastery climate increases.

Key Words: Goal orientation, Task orientation, Ego orientation, Perceived motivational Climate, Mastery climate, Performance climate.

GİRİŞ

Sporcunun veya antrenörün kendine özgü spor branşında bireysel olarak ne kadar başarılı ve başarısız olduğu birçok etmene bağlıdır. Bu etmenlerden birisi de hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklim olarak düşünülmektedir.

Hedef yönelim kuramına göre, insanlar, hedeflere ulaştıkları anda başarı hissi elde ederler. Başarı hisleri, hedeflerin başarılmasının sonucu olarak elde edilir ve değeri hedefin sporcu tarafından başarılmasına göre verilir (Nicholls, Cheung, Lauer ve Pastashnick, 1989). Başarı veya başarısızlık hissi sporcunun hedef yönelimine bağlıdır. Başarı, hem kişiyle hem de diğerleriyle kıyaslandığında hedef yönelimini belirler (Nicholls, 1984). Aslında hedef yönelimi, kişinin başarısını değerlendirdiği objektifdir.

Hedef yönelim kuramı üzerine yapı-

lan araştırmalar, iki bağımsız başarı düşüncesinin olduğunu göstermiştir. Bunlar, görev yönelimli hedefler ve ego yönelimli hedefler olarak adlandırılmaktadır (Duda ve Nicholls, 1992; Nicholls ve ark., 1989; Nicholls, Cobb, Yackel, Wood ve Wheatley, 1990).

Hedef yöneliminin ilk boyutu, görev yönelimli hedeflerdir. Başarılı olmak için, sporcu çok çalışmalı ve elinden gelen en iyi çabayı ortaya koymalıdır. Başarı bu sürecin içinde; zevk de çalışmadadır. Stephens ve Bredemier (1995), görev yönelimi yüksek olan sporcuların, kendilerini becerikli gördüklerini ve sporda yer almaktan hoşnut olduklarını belirtmektedirler. Görev yönelimi yüksek olan sporcu, yarışmaları becerisini geliştirmek için bir şans olarak görür. Rakip ne kadar iyi olursa, gelişim için bireysel becerisini artırmak da o kadar büyüktür. Görev yöne-

limli hedeflere sahip sporcu için başarı-sızlık, en iyi performanstan daha azını yapmaktır.

Hedef yöneliminin ikinci boyutu ise ego yönelimli hedeflerdir. Ego yönelimli sporcu, başkalarına göre üstünlük sağladığında başarı hissi elde eder. Onun için “en iyi” olarak nitelendirilmek zevktir, tartışılmaz sürekli olarak en iyi olmak ister. Walling ve Duda’nın (1995) yaptığı araştırmaya göre, ego yönelimi yüksek olan sporcular, başaramayacaklarını hissettiklerinde yarışmada isteksiz olurlar. Bu tür sporcular, kazanmayı veya üstünlüğün sağlanmasını büyüklük olarak görürler ve kazanmak için yapılması gereken herşeyi kurallara uymamak pahasına olsa bile yapmak isterler (Duda, 1992).

Sporcu bir kez kazanmakta başarısız olursa, ya da kendini daha üstün algılasa, spordaki katılımını devam ettiremeyebilir. Jagacinski ve Nicholls (1984)’a göre, hedef yöneliminin iki bağımsız etmeni her sporcuda mevcuttur ve her etmenin kendini sergilediği derece sporcunun hedef yönelimidir. Bu iki bağımsız etmende, görev yüksek-ego yüksek, görev yüksek-ego düşük, görev düşük-ego yüksek, görev düşük-ego düşük olabilir.

Roberts ve Treasure (1995)’a göre, “Bir öğretmen tercihi, görevleri nasıl düzenlediğinde, çocukların öğrenimi ve değerlendirilmeleri” konusunda spesifik antrenörlük çalışması yaptığında ortaya çıkar. Bir öğretmen, ebeveyn, veya antrenör, kesin ipuçları, ödülleri hissettirerek sporcuyu hedef yönelimine motive

eder. Bir çocuk bir oyundan sonra eve döndüğünde ailesinin ona “nasıldın?” veya “kazandın mı?” gibi soruları, sporcunun belirli amaçlara verdiği değer için ipucudur. Her soru, beraberinde bir değer serisi getirir. Eğer bir antrenör, çalışma zamanının çoğunu “starlarla” çalışarak geçiriyorsa, oyunculara bir mesaj gönderiyor demektir. Hedef türü ve antrenörün bu hedefleri başarmakta kullandığı yol, antrenörün sevk ettiği değerler hakkında oyunculara çok şey ifade eder.

Motivasyonel iklim, ustalık ve performans hedefleri olmak üzere ikiye ayrılır. Ustalık yönelimli bir iklim, sosyal sorumluluğa yönlendirir, hayat boyu beceriyi artırır, deneyerek öğrenme isteği verir ve ısrarcılığı yaratır (Roberts ve Ommundsen, 1996; Solmon, 1996). Roberts ve Ommundsen (1996)’e göre, performans yönelimli iklim, takım üyelerinin veya rakibin becerisine üstünlükten elde edilen tatmin hissini kolaylaştırır.

Sporcunun hedef yönelimi, kendisinin motivasyonel iklim algısını etkileyebilir. Norveç Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü’nde 148 öğrenci ile yapılan bir çalışmanın (Roberts ve Ommundsen, 1996) sonucuna göre, öncelikle görev yönelimli olan sporcuların, motivasyonel iklimi ustalık hedef yönelimli olarak algıladıklarını ve aynı şekilde, öncelikle ego yönelimli sporcular, motivasyonel iklimlerini, performans görev yönelimli olarak algıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda yapılan bir çalışmada, gö-

rev yönelimi ve ego yönelimi ile performans iklimi arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Toros, 2001, 2002).

Hedef yönelimi ile algılanan motivasyonel iklim değişkenleri arasında paralellikler göze çarpmaktadır. Görev ile ilişkili hedef yönelimi, bireysel bir özellik olarak, ustalık yönelimli motivasyonel iklimde en iyi gerçekleşecektir. Yine bir bireysel özellik olarak ego ile ilişkili hedef yönelimi, performans yönelimli motivasyonel iklimle uyumludur. Bu bakımdan uygun beceri düzeyindeki etkinliklerin, liseli voleybolcuların hedef yönelimleri ile motivasyonel iklimleri arasında ilişki olması beklenen bir sonuç olacaktır. Sporunun hedef yönelimi, kendisinin motivasyonel iklim algısını etkilediği bilindiğine göre, bazı yetenek düzeyindeki sporcuların örneğin görev yönelimi yüksek olan liseli voleybolcuların motivasyonel iklimi, ustalık hedef yönelimli olarak algıladıklarını ve aynı şekilde, öncelikle ego yönelimi yüksek sporcuların, motivasyonel iklimlerini, performans görev yönelimli olarak algıladıkları düşünülebilir.

Gerek hedef yönelimleri gerekse algılanan motivasyonel iklim değişkenleri, bilişsel yargılama ve değerlendirme temelli değişkenlerdir (Toros, 2002). Yine sporunun görev veya ego ile ilişkili hedef yönelimlerine sahip olma derecesi, ustalık veya performans ile ilişkili bir yaşantı değerlendirmesini gerektirir. Spor ortamının motivasyonel iklim algıları ve hedef yönelimleri değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek yararlı olacaktır.

Bu araştırmanın amacı, liseli erkek voleybolcuların hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklim değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Değişkenlerin gösterdiği özelliklerin yanı sıra, alt boyutlar arasındaki ilişkilerde araştırmanın önemli bir noktasını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Örneklem: Araştırma evrenini, voleybol oynayan liseli voleybolcular oluşturmaktadır. Evreni olabildiğince temsil etmek üzere takımların bölgelere göre yoğunluğu gözetilerek, liselerde voleybol oynayan 18 okul takımından toplam 188 erkek voleybolcu örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 32 erkek voleybolcu ölçme araçlarını eksik doldurdıkları için çıkartılmış ve toplam 156 erkek voleybolcu (yaş: 16.33±0.75 yıl) araştırmamızın örneklemine oluşturmuştur. Örneklem seçiminde bölge ve takım yoğunluğu, temelli tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırma 18 okulun lise takımında yer alan ve okullararası turnuvalarda voleybol oynayan erkek voleybolcularla sınırlıdır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada temel ölçme araçları, Duda (1989; 1992) tarafından geliştirilen "Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği (SGEYÖ)" ve Walling, Duda ve Chi (1993) tarafından geliştirilen "Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği (SAMIÖ)" dir.

Sporda Görev ve Ego Yönelimi leği: Sporda Görev ve Ego Yönelim leği, 7'si görev, 6'sı ego yönelimi olmak üzere 13 maddeden oluşmuştur. leği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını 5'li değerlendirme sistemine göre yaparlar. Ölçeğin Türk sporcularına uyarlama alışması Toros (2001) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği çalışması açıklayıcı faktör analizi yardımıyla yapılmış ve görev ve ego yönelimi olmak üzere iki faktör bulunmuştur (Duda, 1989; Duda, Chi, Newton, Walling ve Catley, 1995). Ölçek ile ilgili çalışmada, ölçeğin iç tutarlığı görev yönelimi için .79 ve ego yönelimi için .81 olarak belirlenmiştir (Duda ve Whitehead, 1998). Duda (1992), ölçeğin üç haftalık test-tekrar test güvenirliğini görev yönelimi için .68, ego yönelimi için ise .75 olarak bulmuştur. Toros (2001), yaptığı çalışmada ilgili bulguları Türk sporcuları için test etmiştir. Bu çalışmada, görev ve ego yönelimi olmak üzere iki faktörün genel varyansın %58'ini açıkladığı; i tutarlığın görev yönelimi için .87 ve ego yönelimi için .85 olduğu ve üç haftalık test-tekrar test güvenirliğinin görev yönelimi için .65, ego yönelimi için ise .72 olduğu belirlenmiştir.

Sporda Algılanan Motivasyonel İklim leği: Sporda Algılanan Motivasyonel İklim leği, 9'u performans, 12'si ustalık iklimi olmak üzere 21 maddeden oluşmuştur. leği yanıtlayanlardan her bir maddeyi 5'li değerlendirme sistemine göre yargılaması istenmektedir. Ölçeğin

Türk sporcularına uyarlama alışması Toros (2001) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal çalışmasında yapı geçerliği, hem açıklayıcı hem de doğrulamalı faktör analizi yardımıyla yapılmıştır (Walling, Duda ve Chi, 1993). Bu çalışmada, ustalık ve performans iklimi olmak üzere iki faktörün bulunduğu belirlenmiştir. Seifriz, Duda ve Chi, (1992) ve Walling ve ark., (1993), ölçeğin iç tutarlık katsayılarını sırasıyla, performans iklimi için .73 ve .84, ustalık iklimi için ise .80 ve .81 olarak bulmuşlardır. Barnes, Page ve McKenna (1997), ölçeğin bir aylık test-tekrar test güvenirliğini .68 olarak belirlemişlerdir. Toros (2001), ilgili bulguları Türk sporcuları için test etmiştir. Bu çalışmada, ustalık ve performans iklimi faktörlerinin ölçeğin genel varyansının %51'ini açıkladığı, ölçeğin iç tutarlığının ustalık iklimi için .84; performans iklimi için .90 olduğu ve üç haftalık test-tekrar test güvenirliğinin ustalık iklimi için .66, performans iklimi için .74 olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması: Bir batarya haline getirilen ölçekler, yüz yüze görüşme yoluyla antrenmandan önce sporculara verilmiş ve tüm erkek voleybolculara uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler ve Pearson korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 10.0 paket programında yapılmış ve yanılma düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Tablo 1. Liseli erkek voleybolcuların betimsel istatistikleri.

n = 156	ORTALAMA $\bar{X}\pm SS$	TOPLAM $\bar{X}\pm SS$
HEDEF YÖNELİMİ		
Görev Yönelimi	3.67±0.61	25.71±4.29
Ego Yönelimi	2.64±0.75	15.85±4.51
ALGILANAN MOTİVASYONEL İKLİM		
Ustalık İklimi	3.45±0.54	31.08±4.89
Performans İklimi	2.82±0.71	33.85±8.50
YAŞ VE DENEYİM		
Yaş	16.33±0.75	---
Spor Yapma Süresi	4.99±2.52	---

BULGULAR

Araştırmaya katılan liseli voleybolcuların, hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklimlerinin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere ilişkin değişkenler arası korelasyon Tablo 2’de verilmiştir.

Liseli voleybolcuların değişkenleri arasındaki ilişkiler Tablo 2’de verilmiştir. Ayrıca, çift uçlu değerlendirme bakımından anlamlılık taşıyan ilişkiler incelen-

miştir. Görev yönelimi ile ego yönelimi ($r = 0.262$; $p < 0.001$) ve ustalık iklimi ($r = 0.236$; $p < 0.003$) arasında olumlu, anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$). Buna göre, liseli erkek voleybolcuların görev yönelimleri arttıkça ego yönelimleri ve ustalık iklimleri artmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Görev yönelimi ve ego yönelimi ile ustalık iklimi arasında olumlu yönde anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Diğer

Tablo 2. Liseli erkek voleybolcularda değişkenler arası korelasyon.

	GÖREV YÖNELİMİ	EGO YÖNELİMİ	USTALIK İKLİMİ	PERFORMANS İKLİMİ
GÖREV YÖNELİMİ				
EGO YÖNELİMİ	0.262*			
USTALIK İKLİMİ	0.236**	0.037		
PERFORMANS İKLİMİ	-0.030	0.000	-0.029	---

* $p < 0.001$, ** $p < 0.003$

değişkenler arasında ise anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır. Bu sonuçlar, görev yöneliminin ustalık iklimi ile ilişkili olduğu; görev yönelimli voleybolcuların spor ortamının motivasyonel iklimini daha çok ustalık iklimi temelli algıladığı bulgularını doğrulamaktadır (Roberts ve Ommundsen, 1996). Motivasyonel iklim, spor ortamının, sporcu üzerindeki etkisini açığa çıkarmaktadır (Toros, 2002). Duda (1998), algılanan motivasyonel iklim değişkenleri ile sporcuların hedef yönelimleri arasında güçlü korelasyonlar elde etmiştir. Roberts ve Ommundsen (1996), yüksek görev yönelimli beden eğitimi bölümü öğrencilerinin, motivasyonel iklimi ustalık yönelimli olarak algıladıklarına; buna karşın ego yönelimli öğrencilerin motivasyonel iklimi performans yönelimli olarak algıladıklarına işaret etmiştir.

Bu araştırmada, görev yönelimi ortalamaları ego yönelimi ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Carpenter ve Yates (1997), amatör futbolcuların görev yönelimi düzeyinin, yarı profesyonel futbolculardan daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Fakat, ego yönelimi, yarı profesyonellerde yüksek iken, anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar, bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Aynı zamanda, White ve Zillner (1996) tarafından çeşitli spor branşlarında üniversiteler, kolejler ve liselerde erkek ve bayan sporcuları tanımlamak için yapılan bir çalışmada, liseli sporcuların, üniversiteli

sporculardan çok daha yüksek ego yönelimli, kolejli sporcuların ise daha yüksek görev yönelimli olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, katılımcılar yaptıkları spor branşına göre ayrılmamışlardır.

Chaumeton ve Duda (1988) lise ve üniversite erkek basketbol oyuncularının ve antrenörlerinin hedef yönelimleri arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, antrenörlerin, yarışma ve durum düzeyine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Sporcular, görev yöneliminin her düzeyde önemli olduğunu söylemişlerdir. Araştırmada, yarışmanın en üst düzeyinde, hem oyuncu hem de antrenörler için kazanmanın daha önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Bireysel olarak sahip olunan hedef yönelimi, motivasyonel iklim etmenlerinin etkisiyle güçlenmekte, zayıflamakta veya bazen tersine dönebilmektedir (Toros, 2002). Bununla birlikte görev yönelimli hedeflere sahip sporcuların ustalık iklimine sahip bir ortamda başarılı olacağı; her iki özelliğin birbirini pekiştirdiği gözlenmiştir (Duda, 1992; Roberts ve Ommundsen, 1996). Yapılan araştırma da bu bulguları desteklemektedir. Bu alandaki araştırmalarda, spordaki yarışmacı düzeyi ve algılanan motivasyonel iklimin, sporcuların hedef yönelimini etkilediği görülmektedir (Ntoumanis ve Biddle, 1998).

Eğer sporcu, kişisel olarak en iyiye ulaşmak istiyorsa, zorlayıcı görevleri denemelidir.

Böylece, hedeflerin özelliklerini geliştiren ortamlar yaratmak önem kazanır.

Ames (1992)'in araştırmasının bulgularına göre, motivasyonel iklimlerini, ustalık hedef yönelimli olarak algılayan öğrenciler, çabayı kullanmaya daha yatkın, zorlayıcı hedefleri tercih ediyor, başarı ve çabanın önemli derecede anlamlı olduğuna inanıyorlar. Yapılan araştırmada, ustalık hedef yönelimi, sınıf yapısının önemli bir özelliği olarak görünmektedir ve bilişsel ve etkili motivasyonel süreçler, öğrencilerin sınıf yapısını nasıl algıladıkları ve yorumladıklarına göre çeşitlilik kazanmaktadır. Ames (1992)'e göre, öğretmen ve antrenörler, soru sorarken, yarışmacı çevrenin süreçlerine verilen değere ilişkin açık mesajlar verirler. Eğer, sporcu için değerli bir yetişkin, “kazandın mı” yerine “nasıldın” gibi sorular sorsarsa, sporcu kendi değerlerini ifade etme imkanı elde eder. En iyi kişisel başarıyı ve beceri gelişimini talep eden, yarışmacı çevre elementleri, görev yönelimli hedefleri veya ustalık iklimini kolaylaştırır (Solmon, 1996). Liseli voleybolcular ile yapılan bu araştırmada da görev yönelimi ile ustalık ikliminin ilişki göstermesi, bireysel başarıyı ve beceri gelişimini karşılıklı olarak desteklediğini düşündürmektedir. Fakat, yapılan araştırmadaki değişkenler arasındaki ilişkinin düşük korelasyon göstermesi, voleybolcuların spor deneyiminin az olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü, ustalık iklimi sporcunun uzmanlığı olarak kabul edilirse, bir sporcunun uzmanlığa erişebilmesi için spor deneyiminin uzun olması gerekir. Ayrıca, görev yönelimli sporcuların

lise yıllarında ailelerinden ve çevrelerinden yarışma sonrası duyacakları “kazandın mı” gibi sorular, liseli voleybolcuların kendilerini çoğu zamanlar yarışma sonuçlarına yönlendirmelerine sebep olabileceğinden, ustalık iklimi ile görev yöneliminin arasındaki korelasyonun düşük çıkmasının bir nedeni olabilir.

Sporcunun hedef yönelimine katılan diğer bir etken ise cinsiyettir. Duda (1989) tarafından üniversiteli ve liseli, bireysel ve takım sporları yapan sporcularla yapılan bir çalışmada, erkek ve kız öğrencilerin hedef yönelimleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya konmuştur. Araştırma sonucuna göre, bayanların daha çok görev yönelimli, erkeklerin ise ego yönelimli olduğu görülmüştür. Ülkemizde yapılan bir çalışmada (Toros, 2000), elit bayan basketbolcularda toplam görev ve toplam ego değişkeni arttıkça yaşam doyumunun arttığını göstermektedir. Bir yaz basketbol kampında, katılımcıların ve ailelerinin hedef yönelimlerini inceleyen bir çalışmada, cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmamıştır (Duda ve Hom, 1993). Duda ve arkadaşları (1995), bir tenis sınıfı üyelerinin hedef yönelimlerini değerlendirdikleri çalışmada görev yöneliminde bayanların erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Li, Harmer ve Acock (1996) beden eğitimi bölümünde okuyan 467 üniversite öğrencisinin hedef yönelimlerini incelemiştir. Ego yöneliminde erkeklerin kızlardan anlamlı derecede farklı oldukları, görev yöneliminde ise

anlamli farklilik olmadigi belirlenmistir (Li ve ark., 1996) . Bizim alismamiz, sadece erkek voleybolcular ile sınırlı olduğu için cinsiyet ile ilgili literatür bilgiyi destekleyecek bir sonuç hakkında tartışma yapılamamaktadır.

Walling ve arkadaşlarına (1993) göre, sporcunun yarışmacı iklim algısı, katılım, performans düzeyi ve sporcunun doyumunu yaratır ve performans ölçümleriyle, çevrelerini ustalık hedef yönelimli olarak algılayan sporcular, takımdaki katkıları ve performans sıkıntısı çekmemeleri nedeniyle daha fazla tatmin hissi elde ettiklerini açıklar. Bunun aksine çevreyi performans hedef yönelimli olarak algılayan sporcular, takıma katılmalarından ve çok fazla performans sıkıntısı çektiklerinden dolayı daha az tatmin hissi elde ederler. Doyum ile ilgili yapılan bir çalışmada (Toros, 2002), elit basketbolcuların elit olmayan basketbolculara göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, liseli voleybolcular ile ilgili yapılacak bir sonraki çalışmada takım ve bireysel doyum değişkenleri de araştırmaya dahil edilerek motivasyonel iklim ile hedef yönelimi ilişkisini etkileyen faktörlerden birinin de doyum olup olmadığı incelenmelidir. Motivasyonel iklimin diğer bir yüzü de, öğretmen veya antrenörün uyguladığı öğretim yöntemidir. Goudas (1998) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretim stiline, öğrencinin görev yönelimi ile pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Bu alışma; bir fiziksel aktivite düzenin-

de, öncelikle ustalık hedef yönelimli motivasyonel iklime bağlı olarak, öğrenciler, daha çok görev yönelimli hedef özellikleri sergilemiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre, antrenör ve öğretmenler gibi önemli kişilerin davranışı, sporcunun hedef yönelimi içinde görev ve ego yönelim düzeylerinin değişimini kolaylaştıracak çevrenin yaratılması bakımından sporcunun hayatında önemli rol oynamaktadır. Antrenör ve öğretmenlerin liseli voleybolcuların hedef yönelimlerini ne kadar etkilediği ile ilgili bir çalışma bu çalışmanın devamında düşünölmektedir. Elde edilecek bulgular ölkemiz açısından önemli sonuçları ortaya çıkartacaktır.

Sonuç olarak, bu alandaki çalışmaların çoğalması, ileri sürölecek yorumların, tartışmaların ve önerilerin artması, hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim ile ilgili literatür bilgilere önemli katkıları sağlayacaktır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address)

Turhan TOROS
Pamukkale Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu
DENİZLİ
e-posta: turhantoros@yahoo.com

KAYNAKLAR

- Ames, C. (1992). **Achievement goals motivational climate, and motivational processes**. In Roberts, G. C. (Eds.), *Motivation in Sport and Exercise* (pp.161-176). Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- Barnes, J.K., Page, A. & McKenna, J. (1997).

- Goal orientation and motivational climate of international rowers during training and competition seasons. **J Sport Scie**, 15, 70-71.
- Carpenter, P.J. and Yates, B. (1997). Relationship between achievement goals and the perceived purposes of soccer for semi-professional and amateur players. **J Sport Exerc Psychology**, 19, 302- 311.
- Chaumeton, N.R. & Duda, J.L. (1988). Is it how you play the game or whether you win or lose?: The effects of competitive level and situation on coaching behaviors. **J Sport Psychology**, 11, 157-174.
- Duda, J.L. (1989). Relationship between task and ego orientation and the perceived purpose of sport among high school athletes. **J Sport Exerc Psychology**, 11, 318-335.
- Duda, J.L. (1992). **Motivation in sport setting: A goal perspective approach**. In Roberts, G.C. (Eds.), *Motivation in Sport and Exercise* (pp.57-91). Champaign, Illinois: Human Kinetics
- Duda, J.L. (1998). **Advances in sport and exercise psychology measurement: Sport motivation and perceived competence**. Morgantown: Fitness International Technology.
- Duda, J.L. & Whitehead, J. (1998). **Measurement of goal perspectives in the physical domain**. In J.L. Duda (Ed.), *Advances in sport and exercise psychology measurement*, Morgantown, WV: Fitness Information Technology, Inc.
- Duda, J.L. & Nicholls, J.G. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. **J Educational Psychology**, 3, 290-299.
- Duda, J.L. & Hom, H.L. (1993). Interdependencies between the perceived and self-reported goal orientations of young athletes and their parents. **Pediatr Exerc Sci**, 5, 234-241.
- Duda, J.L., Chi, L., Newton, M.L., Walling, M.D. & Catley, D. (1995). Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport. **Int J Sport Psychology**, 26, 40-63.
- Goudas, M. (1998). Motivational climate and intrinsic motivation of young basketball players. **Percept Motor Skills**, 86, 323-327.
- Jagacinski, C.M. & Nicholls, J.G. (1984). Conceptions of ability and related affects in task involvement and ego involvement. **J Educational Psychology**, 5, 909-919.
- Li, F., Harmer, P. & Acock, A. (1996). The task and ego orientation in sport questionnaire: construct equivalence and mean differences across gender. **Res Quart Exerc Sport**, 68, 228-238.
- Nicholls, J.G. (1984). Achievement motivation: Concepts of ability, subjective experience, task choice and performance. **Psychological Rev**, 91, 329-346.
- Nicholls, J.G., Cheung, P.C., Lauer, J. & Pastashnick, M. (1989). Individual differences in academic motivation: Perceived ability, goals, beliefs, and values. **Learning and Individual Differences**, 1, 63-84.
- Nicholls, J.G., Cobb, P.C., Yackel, E., Wood, T. & Wheatley, G. (1990). Students' theories about mathematics and their mathematical knowledge: Multiple dimensions of assessment. In G. Kulm (Ed) **J Res Mathematics Education**, 21, 109-122.
- Ntoumanis, N. & Biddle, S. (1998). The relationship between achievement goal profile groups and perceptions of motivational climates in sport. **Scand J Med Sci Sport**, 8(2), 120-4.

- Roberts, G.C. & Treasure, D.C. (1995) . Achievement goals, motivational climate and achievement strategies and behaviors in sport. **Int J Sport Psychology**, 26, 64-80.
- Roberts, G.C. & Ommundsen, Y. (1996). Effect of goal orientation on achievement beliefs, cognition and strategies in team sport. **Scand J Med Sci Sport**, 6, 46-56.
- Seifriz, J.J., Duda, J.L. & Chi, L. (1992). The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and beliefs about success in basketball. **J Sport Exer Psychology**, 14, 375-391.
- Solmon, M.A. (1996). The impact of student goal orientation in physical education classes. **Res Quart Exerc Sport**, 64, 418-424.
- Stephens, D.E. & Bredemeier, B.J.L. (1995). Moral atmosphere and judgements about aggression in girls' soccer: Relationship among moral and motivation variables. **J Sport Exer Psychology**, 18, 158-173.
- Toros, T. (2000). Sporda görev ve ego yönelimi leğinin Turk sporcuları için uyarlama n alışması. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 11-13 Mayıs, İstanbul.
- Toros, T. (2001). Elit ve Elit Olmayan Erkek Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Gdsel İklim ve Hedeflerin zgnlk Güçlük Derecesi zelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Toros, T. (2002). Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel(motivasyonel) iklim ve yaşam doyumunu. **Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi**. 13(3), 24-36.
- Walling, M.D., Duda, J.L. & Chi, L. (1993). The perceived motivational climate in sport questionnaire: construct and predicative validity. **J Sport Exer Psychology**, 15, 172-183.
- Walling, M.D. & Duda, J.L. (1995). Goals and their associations with beliefs about success in the perceptions of the purpose of physical education. **J Teaching in Physical Education**, 14, 140-156.
- White, S. A. & Zillner, S. R. (1996). The relationship between goal orientation beliefs about the cause of sport success, and trait anxiety among high school intercollegiate, and recreational sport participants. **The Sport Psychologist**, 10, 58-72.